

Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen

Lopullinen yhteenvetoraportti

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

KOULUNKÄYNNIN EPÄONNISTUMISEN EHKÄISEMINEN

Lopullinen yhteenvetoraportti

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus (jäljempänä kehittämiskeskus) on riippumaton ja hallinnollisesti itsenäinen organisaatio. Kehittämiskeskusta osarahoittavat opetusministeriöt sen jäsenmaissa ja Euroopan komissio Euroopan unionin (EU) Erasmus+ -koulutusohjelman (2014–2020) toiminta-avustuksen kautta.

Yhteisrahoitettu
Euroopan unionin
Erasmus+ -ohjelmasta

Euroopan komission tuki tämän julkaisun tuottamiseen ei merkitse hyväksyntää sellaiselle sisällölle, joka edustaa vain kirjoittajien näkemyksiä, eikä komissio ole vastuussa tämän julkaisun sisältämän tiedon käytöstä.

Yksittäisten henkilöiden tässä asiakirjassa esittämät mielipiteet eivät välttämättä edusta kehittämiskeskuksen, sen jäsenmaiden tai Euroopan komission virallisia näkemyksiä.

Toimittaja: Anthonoula Kefallinou

Julkaisun lainaaminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan selkeästi. Raportin suomenkieliseen versioon tulee viitata seuraavilla julkaisutiedoilla: Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2020. *Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen: Lopullinen yhteenvetoraportti*. (A. Kefallinou, toim.). Odense, Tanska

Tässä raportissa esitetyn tiedon saavutettavuuden helpottamiseksi raportti on saatavana myös sähköisenä versiona 25 kielellä. Sähköiset versiot löytyvät kehittämiskeskuksen sivustolta osoitteesta www.european-agency.org.

Tämä on käännös alkuperäisestä englanninkielisestä tekstistä. Jos käännöksen tietojen tarkkuus on epävarmaa, tutustu alkuperäiseen englanninkieliseen tekstiin.

ISBN: 978-87-7110-888-0 (sähköinen)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Sihteeristö
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Puh.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Puh.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
HANKKEEN KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS	6
Koulunkäynnin epäonnistumisen määritelmä	6
Systeminen lähestymistapa koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseen	7
TUTKIMUSKIRJALLISUUDEN TULOKSET	10
LINJAUSKIRJALLISUUDEN TULOKSET	13
KESKEINEN TOIMINTA KOULUNKÄYNNIN EPÄONNISTUMISEN EHKÄISEMISEKSI	15
HANKKEEN TUOTOKSET	17
VIITTEET	18

JOHDANTO

Koulukapasiteetin kehittäminen ja koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen ovat ratkaisevassa asemassa inklusiivisten opetusjärjestelmien kannalta. Viime vuosina Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen (jäljempänä kehittämiskeskus) jäsenvaltiot ovat asettaneet etusijalle koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisen. Vuoden 2015 maakohtaisessa tutkimuksessa kehittämiskeskuksen edustajiston jäsenet vaativat hanketta, joka keskittyisi koulunkäynnin epäonnistumiseen ja osallistamiseen. Vastauksena tähän kehittämiskeskus loi teemahankkeen, jonka nimi on **Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen: Inklusiivisen koulutuspolitiikan mahdollisuuksien tutkiminen suhteessa järjestelmään ja yksilöihin** (PSF). Tämä hanke perustuu kehittämiskeskuksen tähänastiseen työhön, joka liittyy koulunkäynnin epäonnistumiseen.

PSF-hanke tarjoaa kattavan yleiskatsauksen saatavilla oleviin linjauksiin ja tutkimuskirjallisuuteen, jotka koskevat koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä. Hankkeen tarkoituksena on tuoda esiin osallistavan toimintapolitiikan puitteiden piirteet, jotka voivat auttaa koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisessä ja parantaa koulujärjestelmien kykyä vastata oppijoiden erilaisiin tarpeisiin.

Hanketoiminnot kestivät vuodesta 2018 vuoteen 2019. Niissä tutkittiin, onko inklusiivisen opetuksen linjauksilla mahdollista ehkäistä koulunkäynnin epäonnistumista – sekä yksittäisten henkilöiden kuin koko järjestelmän osalta. Seuraavat hankkeen keskeiset kysymykset ohjasivat hanketoimintaa:

1. Mitä tutkimuskirjallisuus kertoo koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisen ja inklusiivisten koulutusjärjestelmien välisestä suhteesta?
2. Kuinka kehittämiskeskuksen jäsenmaiden inklusiivista opetusta koskevat linjaukset käsittelevät ja hallitsevat koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä suhteessa koko järjestelmän ongelmiin ja yksittäisiin oppijoihin?
3. Mitkä osallistavien linjausten elementit ja viitekehukset näyttävät olevan välttämättömiä koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi?

Kysymysten käsittelemiseksi projektitiimi toteutti aineistopohjaisen tutkimuksen kahdessa samanaikaisessa osassa. Ensimmäisessä osassa tarkasteltiin ja analysoitiin eurooppalaista ja kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta koskien koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä suhteessa inklusiiviseen opetukseen. Toinen osa analysoi eurooppalaista ja kansainvälistä linjauksia koskevaa kirjallisuutta. Siinä tutkittiin myös olemassa olevia kansallisia toimenpiteitä koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Tähän sisältyi tietojen kerääminen kehittämiskeskuksen jäsenmaista kyselyn avulla pyrkimyksenä tunnistaa hankkeeseen osallistuvien maiden linjausten lähestymistavat koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Neljätoista maata toimitti raportit analysoitavaksi: Irlanti, Islanti, Kreikka, Latvia, Malta, Ruotsi, Saksa, Serbia, Slovakia, Suomi, Tšekin tasavalta, Viro, Yhdistynyt kuningaskunta (Pohjois-Irlanti) ja Yhdistynyt kuningaskunta (Skotlanti).

Hanke keskittyi esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen eli **Kansainvälisen koulutusluokituksen** tasoihin 1–3. Hankkeen tulosten pääkohderyhmää ovat inklusiivisen opetuksen kansalliset, alueelliset ja paikalliset päättäjät.

HANKKEEN KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS

Koulunkäynnin epäonnistumisen määritelmä

Koska koulunkäynnin epäonnistuminen on monitahoinen kysymys, on tärkeää täsmentää ja määritellä termi hankkeen yhteydessä.

PSF-kirjallisuuskatsauksen (kehittämiskeskus, 2019a) mukaan koulunkäynnin epäonnistumista koskeva tutkimus on keskittynyt kahteen keskeiseen näkökulmaan: yksilön näkökulma (kuinka yksilöt saattavat epäonnistua koulujärjestelmässä) ja järjestelmän näkökulma (kuinka koulujärjestelmät saattavat epäonnistua suhteessa yksittäisiin oppijoihin).

Linjauksia koskevassa kirjallisuudessa mainitaan usein järjestelmän näkökulman merkitys koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisessä. Usein tämä kuitenkin mainitaan vain sivuhuomautuksena kansainvälisissä ja eurooppalaisissa koulunkäynnin keskeyttämistä (kehittämiskeskus, 2016; 2017a; Euroopan komissio, 2015) tai koulunkäynnin tehokkuutta ja parantamista (Euroopan komissio, 2017) käsittelevissä linjauksissa koskevissa asiakirjoissa.

Yllämainitut huomioon ottaen PSF-hanke määrittelee koulunkäynnin epäonnistumisen seuraavasti:

Koulunkäynnin epäonnistumista esiintyy, kun järjestelmä epäonnistuu tarjoamaan oikeudenmukaisia ja inklusiivisia koulutuspalveluita, jotka johtavat menestyksekkääseen oppimiseen, sitoutumiseen, laajempaan osallistumiseen yhteisössä ja siirtymiseen vakaaseen aikuisuuteen (kehittämiskeskus, 2019b, s. 22).

Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseen kuuluu siten sellaisen inklusiivisen järjestelmän kehittäminen, jossa kaikki oppijat – mukaan lukien epäonnistumisriskissä olevat ja syrjäytymiselle altteimmat – saavat korkealaatuisista koulutusta. Tämä johtaa oppivelvollisuuskoulussa parempaan osaamiseen ja sen onnistuneeseen suorittamiseen. Tällä tähdätään muuhunkin kuin koulujärjestelmään ja pyritään poistamaan epätasa-arvoisuutta, jotta oppijoiden laajempi yhteisöön osallistuminen ja vakaa aikuisuuteen siirtyminen voitaisiin varmistaa (kehittämiskeskus, 2019b).

Systeminen lähestymistapa koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseen

Hankkeen käsitteellinen viitekehys korostaa systeemistä näkökulmaa ja tukee **ihmisoikeuksiin pohjautuvaa lähestymistapaa**. Tämän mukaan koulutusjärjestelmien tulisi antaa kouluille mahdollisuus tukea kaikkien oppijoiden oikeutta korkealaatuiseen koulutukseen.

Tähän sisältyy:

...siirtyminen oppijakohtaisesta tuesta ja korvaavista lähestymistavoista (ts. lääketieteelliseen diagnoosiin tai merkintöihin perustuvista) ennaltaehkäisevämpiin toimenpiteisiin ja proaktiivisiin opetus- ja oppimismuotoihin (kehittämiskeskus, 2017b, s. 19).

Tällä lähestymistavalla pyritään vastaamaan kaikkien oppijoiden tarpeisiin. Sen tavoitteena on tunnistaa ja ylittää institutionaaliset esteet kaikilla tasoilla, jotka voivat aiheuttaa koulunkäynnin epäonnistumista, edistämällä järjestelmää, joka varmistaa sekä tasapuolisuuden että huippuosaamisen.

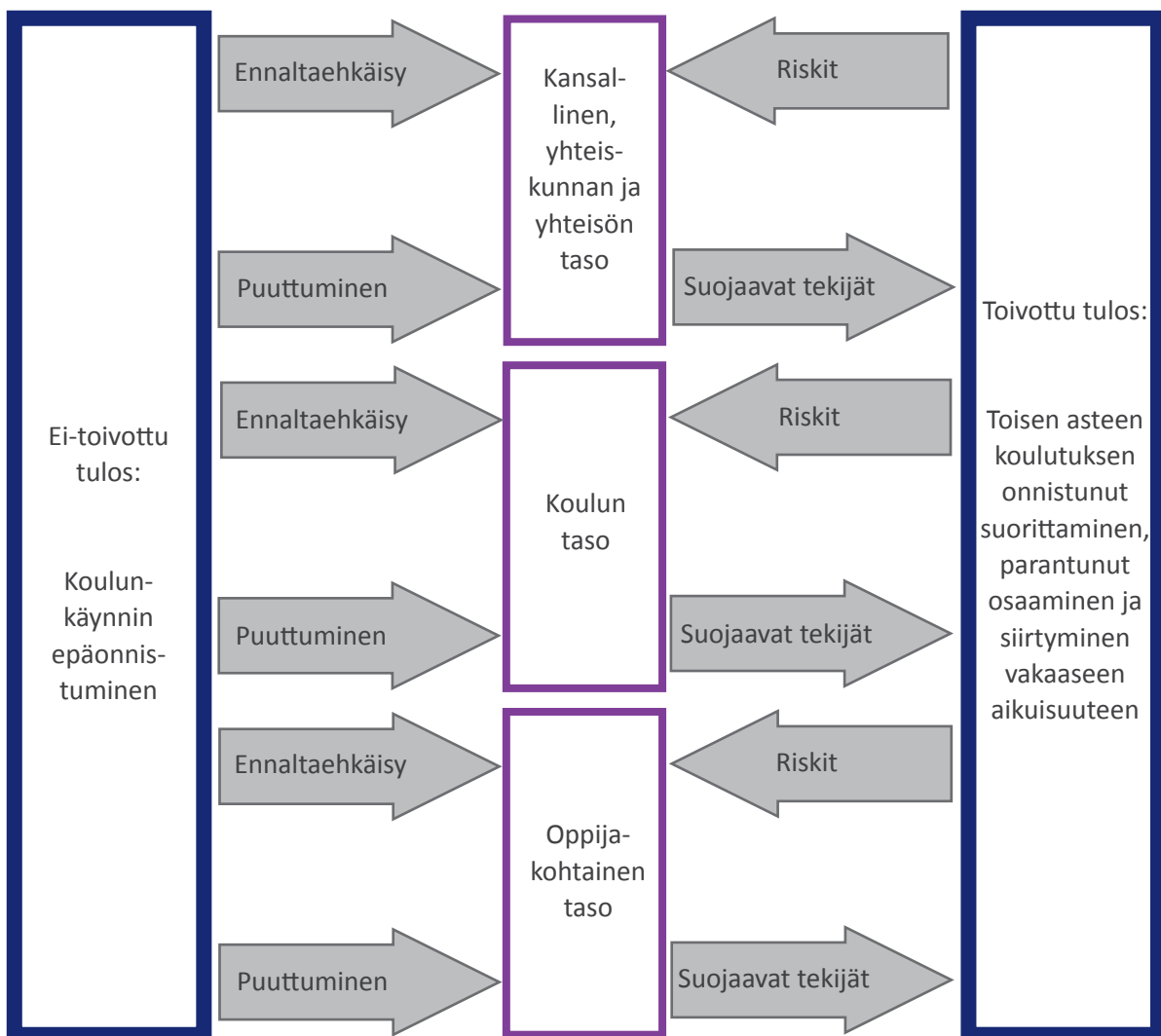
Inklusiivisia koulutusjärjestelmiä tuetaan tehokkaimmin toimilla, joissa korostetaan ennaltaehkäisyä eikä puuttumista ja korvaamista. PSF-hankkeessa tunnustetaan, että korvaavat toimenpiteet voivat olla tarpeen joillekin oppijoille, ja siksi ne ovat yleisesti käytössä eri maissa. Kuitenkin korvaavien toimenpiteiden ja tekojen tulisi olla viimeinen keino. Maiden tulisi asettaa etusijalle ennaltaehkäisevät toimet.

Koulunkäynnin epäonnistumista voitaisiin ehkäistä yhdistämällä kansalliset/alueelliset ja paikalliset linjaukset, koulun organisaatio sekä ymmärtämällä ja reagoimalla yksittäisiin olosuhteisiin. PSF-kirjallisuuskatsaus hahmottelee käsitteellisen mallin koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Malli sisältää nämä elementit ja perustuu aiempaan kehityskeskusten työhön liittyen koulunkäynnin keskeyttämiseen (kehittämiskeskus, 2016; 2017a). Tämän mallin mukaan oppijan elämässä on **joukko voimia (riskit ja suojaavat tekijät) ja ulkoiset voimat, joihin päätöksentekijät ja erilaiset koulutuksen ammattilaiset voivat vaikuttaa (ennaltaehkäisevät strategiat ja puuttuminen)**.

Malli havainnollistaa, kuinka erilaiset voimat työntävät ja vetävät oppijaa toivotun lopputuloksen eli toisen asteen koulutuksen onnistuneen suorittamisen, paremman osaamisen ja vakaaseen aikuisuuteen siirtymisen, sekä ei-toivotun tuloksen eli koulunkäynnin epäonnistumisen välillä. Nämä voimat vaikuttavat yhteisöön, kouluun ja yksilöön (kehittämiskeskus, 2019a). Tässä mallissa ekosysteemi, jossa voimat toimivat, on tärkeä (Bronfenbrenner, 2005).

PSF-hankkeessa korostetaan ekosysteemin näkökulmaa selvittämään tarkemmin järjestelmätason lähestymistapoja koulunkäynnin epäonnistumiseen. Se tutkii koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä **inklusiivisen opetuksen ekosysteemin** kontekstissa. Se perustuu kehittämiskeskusten viimeaikaiseen työhön, kuten julkaisuihin **Osallistava varhaiskasvatus, Kaikkien oppijoiden suorituksen parantaminen osallistavassa opetuksessa ja Inklusiivisen koulun johtamisen tukeminen**, ja laajentaa sitä. Ekosysteemin viitekehys pyrkii auttamaan koulutusalan päättäjiä tunnistamaan keskeiset alueet paikallista, alueellista ja/tai kansallista arviointia varten.

Kaavio 1. Yhdistetty ekosysteemin ja voimakenttäanalyysimalli koulunkäynnin epäonnistumiseen vaikuttavista tekijöistä (mukautettu julkaisusta kehittämiskeskus, 2017a)

Ekosysteemimalli sisältää seuraavat toisiinsa liittyvät järjestelmät:

- **Mikrosysteemi** sisältää prosesseja koulussa ja oppijoiden vuorovaikutusta vertaistensa ja aikuisten kanssa. Tämän hankkeen kontekstissa mikrosysteemi tarkastelee koko koulun yhteisiä käytäntöjä ja oppijakeskeisiä käytäntöjä, jotka lisäävät läsnäoloa ja sitoutumista koulussa.
- **Mesosysteemi** heijastaa mikrojärjestelmän keskinäisiä yhteyksiä, jotka vaikuttavat koulujen rakenteisiin ja järjestelmiin. Tässä hankkeessa mesosysteemi kattaa koulutason vuorovaikutuksen, joka voi auttaa ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistumisen.
- **Eksosysteemi** kattaa yhteisön kontekstin, joka saattaa vaikuttaa muihin tasoihin. Tässä hankkeessa eksosysteemi keskittyy paikallisen yhteisön toimiin, jotka voivat auttaa ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistumista.
- **Makrosysteemi** edustaa laajempaa sosiaalista, kulttuurista ja oikeudellista kontekstia, joka kattaa kaikki muut systeemit. Tämän hankkeen kontekstissa makrosysteemi sisältää kansalliset/alueelliset toimet koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi ja osallistavuuden edistämiseksi.

Erilaiset systeemien komponentit ja niiden keskinäiset suhteet vaikuttavat koulun kykyyn hyväksyä ja ottaa mukaan kaikki oppijat. Jos koulujärjestelmän on mahdotonta tarjota tasavertaisia mahdollisuuksia kaikille oppijoille, jotta he voivat menestyksekkäästi saada koulun päätökseen aikuiselämää varten, koulujärjestelmä on epäonnistunut.

Ekosysteemimalli korostaa järjestelmän tasojen keskinäistä suhdetta ja riippuvuutta. Jos siis muutetaan systeemin yhtä elementtiä, on harkittava tämän vaikutusta muihin elementteihin (kehittämiskeskus, 2019a).

Malli tunnistaa yksilön sekä sisäisiä että ulkoisia tekijöitä. Siksi se siirtyy pois kaksitahoisesta kysymyksestä siitä, riippuvatko oppiminen ja osallistavat tulokset yksilöstä vai tilanteesta. Jokainen osatekijä sijaitsee suhteessa oppijan koulutuksen ekosysteemiin. Asettamalla siten oppijan keskiöön ekosysteemimalli tukee ihmisoikeuksiin perustuvaa lähestymistapaa (ibid.).

TUTKIMUSKIRJALLISUUDEN TULOKSET

Hanketoimintojen **ensimmäisessä osassa** tarkasteltiin ja analysoitiin eurooppalaista ja kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta koskien koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä suhteessa inklusiiviseen opetukseen. **PSF-kirjallisuuskatsaus** esittelee tutkimuksen, joka soveltaa erilaisia metodologioita ymmärtämään ja tunnistamaan ratkaisuja koulunkäynnin epäonnistumiseen. Koulunkäynnin epäonnistumisen määritelmät kirjallisuudessa keskittyvät yksittäisiin oppijoihin eivätkä niinkään koulunkäynnin parantamiseen. Nämä määritelmät voidaan jakaa kolmen pääteeman alle:

- koulunkäynnin keskeyttäminen
- heikot akateemiset saavutukset
- kyvyttömyys osallistua täysimääräisesti yhteiskuntaan tai huono hyvinvointi aikuisena (kehittämiskeskus, 2019a).

Kirjallisuudessa kuvataan koulunkäynnin epäonnistumiseen mahdollisesti johtavien tekijöiden monitahoisuutta. Siinä myös hahmotetaan askeleet, jotka tulee ottaa koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi jokaisella ekosysteemin tasolla. Jokaiselle teemalle on ominaista joukko riskejä, suojaavia tekijöitä, ennaltaehkäiseviä strategioita ja puuttumisia. Nämä voimat työntävät ja vetävät yksilöä koulumenestyksen ja koulunkäynnin epäonnistumisen välillä.

Koulunkäynnin epäonnistumiseen ja koulumenestykseen liittyvät voimat toimivat yhteiskunnallisella tasolla kansallisten linjausten ja paikallisen kontekstin kautta. Ne toimivat koulun tasolla koulujärjestelmän ja yksittäisten oppijoiden tarpeisiin vastaamisen

joustavuuden kautta. Ne toimivat myös perheen ja yksilön tasolla kattaen henkilökohtaisia tekijöitä (esim. motivoivat, fyysiset, aistinvaraiset, geneettiset, kognitiiviset ja kielelliset tekijät) ja henkilöiden väliset tekijät (esim. perheen tarpeet, käytettävissä oleva tuki, sosiaaliset taidot ja mahdollisuudet).

Riskien vähentämiseksi ja ongelmien syntymisen estämiseksi sekä koulunkäynnin epäonnistumisen todennäköisyyden kumoamiseksi tai vähentämiseksi voidaan käyttää erilaisia lähestymistapoja. Kirjallisuudessa ehdotetaan seuraavia osa-alueita toimia varten jokaisella järjestelmätasolla:

Kansallisella, yhteiskunnan ja yhteisön tasolla (makrosysteemi ja eksosysteemi) on tarvetta:

- puuttua sosiaalisen eriarvoisuuteen
- edistää tasavertaisuutta
- torjua köyhyyttä
- parantaa mielenterveyspalveluiden ja terapeuttisen tuen saatavuutta oppijoille ja opettajille
- lisätä yhteisöpohjaisten tukipalvelujen saatavuutta
- kehittää huumeiden ja alkoholin käyttöön puuttumiseen kohdistettuja ohjelmia, jotka auttavat myös perheitä.

Siksi kansalliset, alueelliset ja maailmanlaajuiset linjaukset, jotka vaikuttavat terveydenhuoltoon, työllistymiseen, asumiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, ovat kaikki merkityksellisiä tässä keskustelussa.

Koulun tasolla (meso- ja mikrosysteemit) oppimiselle ja osallistumiselle voi olla merkittäviä esteitä. Koulujen tulisi luoda ympäristöjä, joissa oppijat voivat tuntea olevansa turvassa ja arvostettuja ja joissa vanhemmat ovat sitoutuneita. Kaiken kaikkiaan tutkimukset osoittavat, että vanhempien ja perheen vaikutusvallan on ylitettävä yhteiset toiminnot. Koulujen tulisi harkita tapoja, joilla vanhemmat voivat osallistua lastensa koulunkäyntiin, kehittää palveluita vanhemmuuden parantamiseksi, käsitellä motivaatioon ja sitoutumiseen vaikuttavia sukupolvenvaihdoksia maahanmuuttajaväestön keskuudessa sekä auttaa syrjäytyneitä perheitä.

Koulut ja opettajat voivat myös toimia läheisensä menettäneiden oppijoiden tukemiseksi, kannustaa oppijoita esittelemällä erilaisia uravaihtoehtoja ja ylläpitää koulurakennusten kuntoa. Kirjallisuudessa korostetaan opettaja-oppija-suhteiden merkitystä, opettajien positiivista havainnointia oppijoista, häpeän käytön välttämistä opetusmenetelmänä ja oikeudenmukaisten rangaistusmenetelmien käyttämistä. Tutkimuskirjallisuudessa ehdotetaan myös strategioita oppijoiden edistymisen seurantaan. Mitä tulee oppijoiden motivaation varmistamiseen, on tärkeää, että opettajat rohkaisevat kasvun ajattelutapaa

oppijoiden keskuudessa ja että opettajat ymmärtävät, että yksilölliset olosuhteet saattavat vaatia lisätukea.

Yksilön tasolla (mikrosysteemi) on otettava huomioon monia nyansseja. Oppijoilla saattaa olla erityisen tuen tarvetta tai vammaisuutta, vähäistä akateemista sitoutumista, vähäisiä odotuksia ja vähäistä luottamusta omiin kykyihin. He saattavat mieltää, että koululla on vain vähän merkitystä heidän elämässään. Erityisiä yksilöllisiä haasteita saattavat olla myös vanhempien kuolema, riskialtis käyttäytyminen (kuten huumeiden tai alkoholin käyttö), huostaanotto tai hoitajakso lähimenneisyydessä tai teiniraskaus.

Koulut ja yhteisöt voivat auttaa lievittämään vaikeuksia:

- edistämällä yhteistyötä ulkoisten laitosten ja koulujen välillä ja kehittämällä palveluja kuten lastenhoitopalvelut kouluissa, puheterapia, konsultointi ja mielenterveyden palvelut
- keskittymällä osaamiseen perustuvaan ja jatkuvaan oppimisen arviointiin
- kehittämällä opintosuunnitelmia, jotka vastaavat oppijoiden mielenkiinnon kohteita, pyrkimyksiä ja tarpeita korostaen opiskelutaitoja ja itsenäistä oppimista
- tukemalla oppijan motivaatiota ottamalla paikallinen yhteisö mukaan ja kehittämällä oppijakohtaista kestävyyttä
- vahvistamalla yksilöllisiä lähestymistapoja etenkin oppijoille, joilla on erityisen tuen tarvetta
- puuttamalla heikkoon akateemiseen edistymiseen jo varhaisessa vaiheessa ja tarjoamalla tukea tarvittaessa
- välttämällä luokalle jättämistä.

Lisäksi on tarpeellista säännöllisesti tarkastella koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseen käytettyjen strategioiden vaikuttavuutta. Ennaltaehkäisyn tulisi estää korvaavien toimien tarve. Lisätoimilla voidaan kuitenkin vastata mahdollisiin ei-toivottuihin haasteisiin.

Kaiken kaikkiaan tutkimuskirjallisuus osoittaa, että koulutusjärjestelmät voidaan organisoida vastaamaan tehokkaasti oppijoiden moninaisiin tarpeisiin ja ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistuminen. PSF-kirjallisuuskatsaus korostaa **esteetöntä opetusta**, jotta voidaan lisätä osallisuutta ja edistää kaikkien oppijoiden menestystä (kehittämiskeskus, 2019a).

LINJAUSKIRJALLISUUDEN TULOKSET

Hanketoimintojen **toisessa osassa** analysoitiin olemassa olevat kansalliset toimenpiteet koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Katsaus linjauksiin osoittaa, että Euroopan maat ovat yhä sitoutuneempia kehittämään oikeudenmukaisempia ja inklusiivisempia koulutusjärjestelmiä. **Tiettyjen oppijaryhmien heikko akateeminen osaaminen aiheuttaa kuitenkin suurta kansainvälistä huolta.** On myös huolta koulunkäynnin epäonnistumisesta laajemmin systeemisestä näkökulmasta.

Koulutusjärjestelmien puitteissa on kehitetty erilaisia toimintatapoja vastaamaan oppijoiden erilaisiin tarpeisiin, parantamaan oppijoiden tuloksia ja ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistumista. PSF-hankkeen yhteenvetoraportissa analysoidaan 14 PSF-hankkeen maakohtaiseen tutkimukseen osallistuneen maan koulutusjärjestelmiä koskevia oleellisia linjauksia ja toimenpiteitä (kehittämiskeskus, 2019b).

Analyysissa käy ilmi, että kansallisissa linjauksissa ei käytetä termiä koulunkäynnin epäonnistuminen, vaan sen merkitys annetaan ymmärtää epäsuorasti. Sen sijaan, että koulunkäynnin epäonnistuminen yhdistettäisiin yksilöihin, jotkut maat esittävät näkemyksiä siitä, miten **koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisessä tapahtuva edistys voitaisiin ymmärtää järjestelmän myönteisestä näkökulmasta koulumenestyksen edistämisenä.**

Analyysi osoitti myös, että melkein kaikki maat ovat kehittäneet asiaankuuluvat linjausten viitekehykset. Maiden linjausten tavoitteet vaihtelevat kuitenkin suuresti. Jotkut maat korostavat yksilöihin kohdistettuja toimenpiteitä. Toiset taas viittaavat kattaviin koulukohtaisiin tai koulujärjestelmäkohtaisiin toimenpiteisiin.

Huolimatta koulunkäynnin epäonnistumisen määritelmistä ja sitä koskevista lähestymistavoista, maakohtaisten linjausten yhteisiä toimintamalleja ovat:

- sitoutumisen lisääminen ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentäminen
- heikkoihin akateemisiin saavutuksiin keskittyminen
- koko koulua koskevan kehittämisen edistäminen opettamisessa ja oppimisessa.

Maiden ilmoittamia tärkeimpiä linjausten painopistealueita ovat riskiryhmään kuuluvien oppijoiden tunnistaminen ja tukeminen, saavuttamisen lisääminen tietyillä alueilla, saavuttamisen kuilun poistaminen ja opetussuunnitelman, arvioinnin ja pedagogisen toiminnan kehittäminen.

Hankkeen maakohtaisten tutkimusten tiedot tarjoavat myös ymmärtämystä maiden keskeisistä haasteista koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisessä. Näitä haasteita ovat:

- inklusiivisen opetuksen linjausten tehokas toteuttaminen
- opettajien kykyjen lisääminen
- tuen laadun parantaminen
- tehokkaamman hallinnon, rahoituksen ja seurannan kehittäminen.

Kaiken kaikkiaan katsaus linjauksiin osoittaa, että koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi on tarpeen sisällyttää useita ulottuvuuksia ja tasapainoinen lähestymistapa. Dokumentoimalla maiden lähestymistapoja hankkeen tulokset esittävät, että heikkojen akateemisten tulosten korvaamisen sijasta osallistavan järjestelmän tulisi lisätä koulun kapasiteettia ja nostaa kaikkien oppijoiden saavutuksia. **Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kansallisten linjausten, toimenpiteiden ja strategioiden on omaksuttava systeeminen, kokonaisvaltainen koulutusta koskeva lähestymistapa. Samanaikaisesti niiden on oltava oppijakeskeisiä ja keskittyttävä riskialttiisiin oppijoihin.**

KESKEINEN TOIMINTA KOULUNKÄYNNIN EPÄONNISTUMISEN EHKÄISEMISEKSI

Yhdistämällä tutkimuksen tulokset ja katsaukset linjauksiin, PSF-hankkeessa on tunnistettu osallistavia linjauksia koskevia elementtejä, jotka voivat varmistaa koulujen oikeudenmukaisuuden. Hankkeessa ekosysteemimallia käytetään ehdotuksena kokonaisvaltaisesta viitekehuksesta koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Tähän sisältyy useita toimia, jotka voivat auttaa maita edistymään koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisessä.

Keskeinen toiminta järjestetään neljällä ekosysteemin tasolla: kansallisella/alueellisella, yhteisön, koulun ja yksilön tasolla.

Toiminta kansallisella/alueellisella tasolla (makrosysteemi) sisältää seuraavat:

- sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen, tasavertaisuuden edistäminen ja köyhyyden torjuminen
- monialaisen yhteistyön tukeminen opetus-, terveys-, sosiaali-, asunto- ja työmarkkinaministeriöiden kesken
- koulutuksen saatavuuden ja koulussa läsnäolon parantaminen.

Toiminta yhteisötasolla (ekso- ja mesosysteemit) sisältää seuraavat:

- yhteisöpohjaisten tukipalvelujen saatavuuden parantaminen
- yhteistyön edistäminen ulkoisten laitosten/palvelujen ja koulujen välillä
- perheiden tarkoituksenmukainen sitouttaminen.

Toiminta koulutasolla (meso- ja mikrosysteemit) sisältää seuraavat:

- inklusiivisen koulun johtamisen kehittäminen
- opetussuunnitelman, arvioinnin ja pedagogiikan laajentaminen
- uraa koskevan tuen ja joustavien ammatillisten väylien tarjoaminen
- oppijan terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen.

Toiminta yksilötasolla (mikrosysteemi) sisältää seuraavat:

- henkilökohtaisen lähestymistavan vahvistaminen
- heikkoihin akateemisiin saavutuksiin puuttuminen mahdollisimman ajoissa
- luokalle jättämisen välttäminen.

Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseen tähtäävä viitekehys sisältää ja täydentää Euroopan unionin ja kansainvälisiä viitekehyksiä kaikkien oppijoiden koulutuksen laadun parantamiseksi. Se voi toimia lähtökohtana kansallisille/alueellisille ja paikallisille keskusteluille siitä, kuinka koulutusta koskevilla linjauksilla voidaan auttaa koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä. Kutakin linjauksia koskevaa aluetta voidaan pitää **mahdollisena kansallisena toimintakohteena**. Siksi viitekehys voi muodostaa perustan linjauksia koskevien osa-alueiden muuntamiselle indikaattoreiksi ja/tai niiden sisällyttämiselle kansallisiin standardeihin, jotka pyrkivät ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistumista.

Lisäksi maat voivat käyttää tätä viitekehystä **referenssinä seuratessaan koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisen edistymistä**. Se voi helpottaa vertaisoppimista ja tietojen vaihtoa siitä, miten kontekstualisoida nämä linjausten osa-alueet, miten (uudelleen) kohdentaa varoja ja kehittää synergioita paikallisten ja järjestelmän sidosryhmien kesken.

Kaiken kaikkiaan PSF-hanke tarjoaa todisteita siitä, että laadukkaita inklusiivisia koulutusjärjestelmiä voidaan organisoida vastaamaan tehokkaasti oppijoiden erilaisiin tarpeisiin ja ehkäisemään koulunkäynnin epäonnistumista. Kattavat linjaukset, jotka keskittyvät tasavertaisuuteen ja osallisuuteen, voivat parantaa koulutusjärjestelmien

yleistä tehokkuutta ja yksittäisten oppijoiden tuloksia. Yksinkertaisesti sanottuna koulutusjärjestelmän osallistavuuden lisääminen voi johtaa kaikkien oppijoiden menestykseen.

HANKKEEN TUOTOKSET

Kaksi hanketoimintojen osaa ovat johtaneet neljään keskenään sidottuun hanketuotokseen.

PSF-kirjallisuuskatsaus (kehittämiskeskus, 2019a) on hanketoimintojen ensimmäisen osan tulos. Se antaa yleiskuvan eurooppalaisesta ja kansainvälisestä tutkimuksesta koskien koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemistä suhteessa inklusiiviseen opetukseen. Katsaus esittelee myös keskeiset käsitteet ja teemat, jotka tukevat linjauksia ja käytäntöjä koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemiseksi. Sen havainnot antoivat tietoa hankkeen toiseen osaan ja täydensivät sitä ja hankkeen yhteenvetoraportin kehittämistä.

Maakohtaisten tietojen temaattinen analyysi on yhteenveto hankkeen maakohtaiseen tutkimukseen osallistuneiden 14 maan toimittamista linjauksia koskevista tiedoista. Analyysi esitetään temaattisina taulukkoina, jotka myös on saatettu tietoon hankkeen yhteenvetoraportissa. Tämä tuotos täydentää muita tietolähteitä, jotka kuvaavat kansallisia koulutusjärjestelmiä, kuten kehittämiskeskuksen **Maa-arviointi ja analyysi** -asiakirjaa ja kehittämiskeskuksen auditointeja **Maltalla ja Islannissa**.

PSF-hankkeen yhteenvetoraportti (kehittämiskeskus, 2019b) yhdistää tiedot hanketoiminnan kahdesta osasta ja esittelee hankkeen yleiset tulokset. Se sisältää tietoja kansainvälisistä ja Euroopan linjauksista, kirjallisuuskatsauksen tulokset ja maakohtaisten tietojen analyysien tulokset. Raportti tarjoaa yleiskatsauksen koulunkäynnin epäonnistumiseen analysoimalla kansallisten opetusviranomaisten edistämiä keskeisiä linjauksia ja toimenpiteitä. Lisäksi se korostaa niitä osallistavan toimintapolitiikan viitekehyksen piirteitä, jotka mahdollistavat koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäisemisen.

PSF-hankkeen lopullinen yhteenvetoraportti luo yhteenvedon hankkeen tärkeimmistä päätelmistä.

Hankkeen tuotokset ovat saatavilla **ella** (www.european-agency.org/projects/PSF).

VIITTEET

Bronfenbrenner, U., 2005. 'The Bioecological Theory of Human Development' [Ihmisen kehityksen bioekologinen teoria], teoksessa U. Bronfenbrenner (toim.), *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development* [Ihmisten tekeminen ihmisiksi: Ihmisen kehityksen bioekologiset näkökulmat]. Thousand Oaks, CA: Sage

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2016. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe* [Koulunkäynnin keskeyttäminen ja vammaiset ja/tai erityistä tukea tarvitsevat oppijat: Katsaus tutkimustuloksiin Euroopassa]. (A. Dyson ja G. Squires, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational-0 (Viimeksi luettu marraskuussa 2019)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017a. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies?* [Koulunkäynnin keskeyttäminen ja vammaiset ja/tai erityistä tukea tarvitsevat oppijat: Missä määrin tutkimus näkyy Euroopan unionin linjauksissa?]. (G. Squires ja A. Dyson, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational (Viimeksi luettu marraskuussa 2019)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017b. *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Kaikkien oppijoiden suorituksen parantaminen osallistavassa opetuksessa: Kokemuksia eurooppalaisista linjauksista ja käytännöistä]. (A. Kefallinou ja V.J. Donnelly, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview (Viimeksi luettu marraskuussa 2019)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2019a. *Preventing School Failure: A Review of the Literature* [Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen: Kirjallisuuskatsaus]. (G. Squires ja A. Kefallinou, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (Viimeksi luettu helmikuussa 2020)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2019b. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels* [Koulunkäynnin epäonnistumisen ehkäiseminen: Inklusiivisen koulutuspolitiikan mahdollisuuksien tutkiminen suhteessa järjestelmään ja yksilöihin]. (A. Kefallinou, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (Viimeksi luettu helmikuussa 2020)

Euroopan komissio, 2015. *Koulutus 2020. Koulujen toimintastrategia: Kokonaisvaltainen lähestymistapa koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi.* ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/early-leaving-policy_fi.pdf (Viimeksi luettu lokakuussa 2019)

Euroopan komissio, 2017. *Koulujen kehittämisellä ja huipputason opetuksella hyvät lähtökohdat elämälle.* Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. COM/2017/0248 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:248:FIN (Viimeksi luettu huhtikuussa 2019)

Sihteeristö:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Puh.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Puh.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org